

УДК 340.12

Вернюков А.М.

THE MAINTENANCE OF THE LEGAL HERMENEUTICS OF ARTHUR KAUFMAN

А.М. Бернюков

завідувач кафедри правознавства,

кандидат юридичних наук, доцент

Хмельницький інститут соціальних технологій

ВМУРОЛ «Україна»

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ПРАВОВОЇ ГЕРМЕНЕВТИКИ А. КАУФМАНА

Постановка проблеми. Предметне розроблення основоположних, засадничо-вихідних та методологічних проблем української юридичної науки нині має належати до пріоритетних завдань. Тож, оскільки не можна ставити нові меблі у брудну квартиру, оновлення в нашій державі потрібно починати саме з вироблення високоефективного засобу розуміння права, що має найбільш позитивним чином відбитися на нашому реальному житті. І лише тільки тоді, у такому випадку, коли вдасться переробити даним чином хід думок, можна буде говорити про завтрашній день, а без з'ясування даного питання українському суспільству ніколи не просунуться вперед у своєму розвитку. Поки ж, у цьому світлі, як бачимо, зважаючи на існуючу ситуацію у вітчизняній юриспруденції, без вжиття всіх необхідних реанімаційних заходів наше майбутнє виглядає непевним. У цій галузі «завтра» для нас може вже і не настати.

Отже, недостатня розробленість в нашій державі методологічних основ пізнання (а відтак й функціонування) юридичної реальності, змушує нас вкотре «кидати» свій погляд на філософсько-правові ідеї, розроблені останнім часом на Заході. І в цьому плані важко оминати саме кауфманівську модель нормо-застосування, – одну з найбільш обговорюваних у наукових колах юристів усього розвинутого світу, останньої третини минулого століття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проводячи всесторонній «серфінг» по наявній джерельній базі вітчизняної науки нам не вдалося віднайти жодної праці спеціально присвяченій висвітленню ідеї А. Кауфмана.

Тож, зважаючи на це, ми у своєму дослідженні будемо спиратися виключно на першо-думки даного німецького автора.

Мета статті. В якості завдання для нашого есе ми визначаємо для себе здійснення аналізу юридичної герменевтики, як її розумів А. Кауфман. Для цього нам доведеться з'ясувати основні концептуальні визначення, які вкладає цей вчений у дану методологію. А також окремо зупинимось на кауфманіанському обґрунтуванні «герменевтичного кола» як центрального засобу юридичної інтерпретації. Бачиться, що якраз така послідовність дозволить нам «на виході» сформулювати загальне уявлення про право-реалізаційний механізм, розроблений розглядуваним нами мислителем.

Основні результати дослідження. Як відомо, уся юридична концепція Кауфмана «підпирається» правовою герменевтикою, яка, на його думку, стає можливою тому, що «в нормативній галузі знання завжди перебувають в певному засобі, продукті суб'єктивного пізнання» [4, с.22]. Але лише одного даного, на думку німецького науковця недостатньо. На його переконання, важливим у цьому плані є й те, що «об'єкти» нормативних наук – мораль, теорія правил або наука про право – складаються не з речовин, а із зв'язків» [4, с.25]. До цього всього, як не менш вагомий компонент, Кауфманом прив'язується і «справедливість», на яку він виходить через «людину»: «І зараз ми знаходимося перед великим питанням: із чого складається «тема» або «об'єкт» міркування стосовно справедливості? У відповідності з тим, як вже досі зазначалося, цей «об'єкт» – ніколи не може бути знайдено, якщо ми розуміємо його як речовину – він не знаходиться ні повністю поза інтелектуального процесу розслідування про право, ні повністю всередині нього: оскільки, в іншому випадку, ми би знову впали би в онтологію сутностей або ж в функціоналізм. Отже нам потрібне явище, яке б було однаково як сутнісне, так і процесуальне. І те, що ми шукаємо, може бути тільки людина; але людина не як емпірична реальність, а як людина в її умовах, а саме, як комплекс зв'язків людини з людиною та з речами. Ця реляційність існує у всіх формах організації. Це є саме те, що дозволяє ідентифікувати в юридичну мову в її специфіці ці зв'язки між людьми: тому що в глибині розуму, який виправдовує існування права може бути лише та причина, яка гарантує кожній людині те, що властиве їй як особистості: *ius suum*.

Але давайте конкретизувати: людина не речовина; людина означає зв'язок, або, більш точно, структурну одиницю зв'язку» [4, с.26].

Далі до суб'єкта пізнання Кауфманом приєднується «історичність». Про саму ж «людину», у такій площині, вчений тепер говорить так: «Як така, вона знаходиться як всередині, так і за межами дискурсивного процесу; вона з'являється як інформація і одночасно як один випадок. Хоча вона в статичному плані перебуває в позачасовості, однак усі її примхи формуються саме в історично-динамічній реальності. І саме ця обставина визначає також те, що «герменевтичне коло» кожного активного розуміння засноване на особистості людини, яка через це не може бути усунута» [4, с.27]. І далі Кауфман розвертається вже із таким доводами, паралельно приєднуючи і «суспільство», до теми справедливості: «процедурна теорія справедливості цілком заснована на

людині. ... Це створює завдання зі створення мови, але не тільки у вигляді абстрактної моделі або «ідеальної мовної ситуації», а головним чином слід покладатися на суспільний розум, який був випробуваний ходом історії, і в кривизні якого був здійснений обмін досвідом та переконаннями. Ця реальна мова повинна базуватися на емпірії для створення результатів, які, однак, не повинні бути логічно-імперативно виведені, але мати в собі певний ступінь узгодження достовірності схвалення інтерсуб'єктивністю» [4, с.28]. Ось таке, в цілому, у Кауфмана і виходить обґрунтування юридичної герменевтики.

Окремо слід зупинитися й на тому, що під герменевтичним колом у праві розуміє Кауфман, тим паче, що даному питанню ним спеціально присвячено не одну наукову статтю. Перш за все, даний вчений намагається розставити основні крапки над «і», аби в подальшому не виникало уточнюючих питань про який саме характер структури веде мову автор: «якщо отримання права розуміється як проста субсумція через логічний висновок, тоді не виникає кола будь-якого, все розуміється без труднощів. Недоліком є те, що реальний процес не відповідає цьому опису, оскільки не йдеться про жодне математичне завдання. Жодний процес пізнання, що спрямовується на зміст, не може уникнути «кола»» [5, с.405-406]. Не зупиняючи тільки на цьому, далі Кауфман одразу ж переходить вже до «передрозуміння», як необхідної умови для вступу в «герменевтичне коло». І для початку вчений задається питанням про момент «старту» для правоінтерпретатора: «В який момент юридичного процесу він входить у гру «герменевтичного кола»? ... Логічний характер герменевтичного передрозуміння, що полягає в абдукції, виявив Чарльз Пірс ... Передрозуміння, як і абдукція, це не остаточний умовивід («юридичне виведення результату»), але в цій точці ми стоїмо перед істинним колом. Герменевтичне передрозуміння можна виявити в будь-якому вирішенні права: оскільки як може бути відомо в якому напрямку рухатися, зокрема, які отримувати докази? Але потрібно мати на увазі, що це передрозуміння є попереднім судженням, яке повинно бути відкритим для корекції» [5, с.406-407].

Як бачимо, Кауфман не був би самим собою, тобто «аргументистом» (хоч він це і не афішує), в разі, коли б він відмовився приміряти ще до початку руху в «герменевтичному колі» аналітичні засоби. Тож, базуючи вже на цьому, німецький вчений продовжує: «Коли говорять про кругову аргументацію, то мають на увазі коло, яке містить в собі певні засновки для певних висновків» [6, с. 11] (шляхом виведення А через Б, та зворотне виведення Б через А, тобто отримання нового знання через нього ж самого), що, можливо для декого, на перший погляд, як вказує Кауфман, виглядає «як логічний софізм». Відтак, аби у когось помилково не склалось враження, що вченому все ж вдалося втулити «аналітизм» у початкову стадію «герменевтичного кола», вчений розгортає свої міркування, зазначаючи, що налагоджування зв'язку між життєвою ситуацією та відповідно кореспондуючій їй правовою норми неможливо досягти через логічну колову аргументації, яку використовують для цього юрпозитивісти. Це питання, на його думку, виключно герменевтичне [6, с.27]. І щоб остаточно розвіяти усі сумніви, що логіка не є мотором для запуску «кола», Кауфман каже про те, що «структура упереджень, які гніздяться в розумінні

проявляється методологічно поза логікою, і через це, упередження або «суб'єктивне» передрозуміння створюють складнощі на шляху, який веде до «об'єктивно правильного» права-в-розумі, в зв'язку з чим, право не може існувати в «чистому об'єктивному розмірі», а отже, і не існує «відповідно до закону» [6, с. 27-28]. Тож, в підсумку, він формує свій категоричний висновок по даному питанню: «Герменевтичне коло не корениться в сфері логіки та методології, через що воно не може мати апіорі порочний сенс. Однак, більш важливим є той факт, що в будь-якому випадку, процес, який ігнорує герменевтичне коло, одночасно ігнорує і історичність процесу розуміння. І якщо використовується саме такий спосіб, то залишається вибір тільки між абсолютною догматизацією та виключно ідеологізацією права; а саме, з одного боку, над регламентованим розумінням права, що заперечує жодне неспівпадіння відносно його «правильного розуміння» і, з іншого боку, закінченою автономією системи права, яка забороняє виправлення «системи» кожне відображення природи права на системно-трансцендентних основах та умовах» [6, с.29].

Разом з тим, усвідомлюючи, що останньою заявою він може взагалі прогнати логіку із «герменевтичного кола», Кауфман твердить: «Було би дещо грубо розуміти ціль герменевтики, в тому щоб виділити в структурі упереджень розуміння певну свободу для довільного або навіть маніпулятивного правового вирішення. Якраз, саме навпаки. Герменевтичне коло і передрозуміння в юридичному розумінні, як я вже сказав, і дозволять мені це ще раз висловитись з цього приводу по-модному «повинні бути зреалізовані прозорим способом», таким чином, щоб подолати видиму раціональність (яка вміщується в методологічній доктрині та нею використовується) та рухатися до раціональної істини. Для цього потрібна постійна практика та досвід; перевірка та виправлення; відображення та аргументація; аналіз та оспорювання; при цьому перебуваючи на критичній дистанції між дискусією та постійною комунікацією. У такому взаємовідношенні в їх сумі відбувається розрив, долання та вихід з кола в процесі, який ніколи не припиняється, причому, однак, в своєму розвитку відбувається кожного разу переміщення на верхній рівень (принаймні з певної точки зору)» [6, с. 29-30]. Тож, на підставі цього, Кауфман уточнює, що аналітичне аргументування необхідне для того, щоб не промахнутися повз «герменевтичного кола»: «Наукова дискусія стосовно колової аргументації майже завжди починалася з питання про те, як її могли б не допустити, або, принаймні, подолати. Однак, якщо ми, з одного боку, розуміємо, що усе наше розуміння, – і, відповідно, також і юридичне розуміння, – рухається в колі передрозуміння і що, з іншого боку, це коло логічно не є порочним, що воно не заслуговує на те, щоб воно було недопущене; тоді робиться висновок про те, що в інтересах самого дослідника є точне переміщення в це передрозуміння» [6, с.31].

Відтак, далі, у певному розумінні відштовхуючись від ідей, сформульованих логістом Ч. Пірсом, Кауфман, говорячи про рух у герменевтико-правовому колі, вказує: «Пірс казав, що абдукція передує індукції (висновок випадку стоїть над висновком норми). Це ж саме відбувається і в процесі отримання права. За герменевтичним передрозумінням слідує утворення великої і малої

передпосилку шляхом дедуктивно-субсумційного висновку. Найбільша передпосилка (а також «конкретизована норма», «норма випадку», «дійсне припущення») проходять через індукцію; менша передпосилка (також «порівняння випадків», «порівняння») проходять випробування аналогією. Але ці два акти не відбуваються послідовно, але одночасно; вони відбуваються всередині кола. Для цього є досить вдалим посилення Інгіша про «рух вперед у погляді між нормою і фактом» [5, с.407]. Конкретизуючи це положення вже на практиці, Кауфман, аби було зрозуміліше, вказує, що він має під цим на увазі: «Індукція і аналогія передують субсумції (висновку). Що представляє собою за змістом 267 стаття Німецького кримінального кодексу я можу дізнатися тільки тоді, коли я дізнаюся про що вона говорить; те, про що вона говорить я можу дізнатися тільки тоді, коли я знаю значимі данні про випадок. «Припущення по справі» («конкретизована норма», «норма випадку») формується, починаючи з правила (норми), шляхом реалізованої інтерпретації, обслуговуючи випадок. Справжній зміст утворюється, починаючи з випадку, шляхом його будівництва, обслуговуючи правило (норму). Слід підкреслити, що ці два акти індукції та аналогії з'являються раз, і, подібному одному, йдуть і приходять із погляду, між великою та малою передпосилкою ... Тут і відбувається вкорінення в «герменевтичне коло» [5, с.407-408].

Після цього, автор приступає до здійснення аналізу процедури аналогії (порівняння) в герменевтичному колі у праві: «Під час аналогії порівнюється найменш впізнане з більш знайомим (це не висновок, а саме порівняння), щоб визначити відоме в невеликій кількості як більш рівне або нерівне з найбільш відомим відносно сумнівних точок ... Якщо порівняння або нерівність – правильні, то справа, однак, ще не може бути вирішена, оскільки ми повинні отримати одночасно і конфігурацію змісту факту і припущення у справі в контексті нових відтінків випадку. В будь-якому випадку таке порівняння або нерівність не простий акт знання, але також і рішення, і владна оцінка. Це є важливий момент переходу раціональності в юридичність для того, хто шукає право, і йому слід врахувати даний характер отримання права» [5, с.408-409].

І на завершення Кауфман, як він це завжди робив, ще раз наполягає на трансцендентальності герменевтики, а відтак, і герменевтичного кола, при цьому посилаючись на авторитетних філософів: «Отже, що представляє собою «герменевтичне коло»? ... Про це не раз говорилося, але, мабуть найгостріше з цього приводу висловились Вольфганг Штегмюллер, Мартін Хайдеггер та Ганс-Георг Гадамер, які підкреслювали, що герменевтика, – перш за все, трансцендентальна філософія, а не (в першу чергу) метод; і в сенсі трансцендентальної філософії «герменевтичне коло» – це не якесь коло, а трансцендентальна умова розуміння» [5, с.409]. Кауфман, спробі надати об'єму «герменевтичному колу», схиляється до заміни його на «спіралевідну» модель, зокрема, як про неї говорить інший знаний німецький юрист-теоретик В. Хассемер: «Вінфрід Хассемер говорить не про «герменевтичне коло», в про «герменевтичну спіраль». Це не проста гра слів; скоріше формулювання Хассемера розкриває істинну структуру герменевтики. Порочне коло повертається у відправну точку, яка не залишає коло. Спіраль же, на противагу цього також змушує нас

повернутися назад, але не приземлитися у відправну точку, але приводить нас до «верхньої» площини. Ми не заходимо у глухий кут, але рухаємось у відкритій області, досягаючи нових областей, наближуючись до далекої цілі відправної точки, до тих пір, поки не досягаємо успіху» [5, с.409-410].

Тож, як бачимо, для Кауфмана в гносеології (яка у нього замінює собою й онтологію) немає нічого складного. Всього-на-всього «ми повинні не забувати, що між чисто суб'єктивною та об'єктивною інтерпретацією немає третього шляху» [3, с.31]. А оскільки ж друге досягти неможливо, то він зупиняється в питанні права саме на першій техніці пізнання, якою він і відрубує «юснатуралістський кінець». «Рихтує» все це даний німецький вчений, як і «полірує», знову ж таки, за допомогою юридичної герменевтики: «Як вже було сказано, герменевтика не метод, а трансцендентальна філософія, яка показує нам умови для розуміння значення слів та намірів текстів. Тому неправильно називати герменевтику, як це часто робиться, ефективним методом за допомогою якого судді, вирішують справи, керуючись своїми попередніми поняттями, в процесі, несумісному з інтелектуальним осмисленням за схемою суб'єкт-об'єкт, знаходять юридичний реальний зміст. Не бракує прихильників і у підтриманні чіткої ідеї про те, що «форма» герменевтики – це не трансцендентальна філософія, а метод. Спроби виключити з герменевтики її ірраціональність, суб'єктивізм та ненауковість майже завжди зводяться саме до цієї другої позиції.

Щоправда ці заперечення є правильними, коли ми говоримо про точний засіб, в якому юридичний метод постає як такий, у вищезазначеному ж значенні, він не є чисто раціональним, ні, відповідно, точним та однозначним. Отже те, що ми пробуємо пропонувати, замислюється як метод такого способу, який є раціональний та обґрунтований у всьому можливому. Ми пропонуємо, відповідно, герменевтичний погляд на юридичний метод, який не виключає дії можливих інших методів, жоден з яких не може бути підтриманий як абсолютний» [3, с.26-27].

Бачачи ж, в загальному, світле майбутнє у висунутої ним концепції «юридичної герменевтики», а по-суті, оновленої, шляхом розширення предметного поля та методологічної універсалізації «теорії інтерпретації», Кауфман вказує: «Традиційна методологія оновлюється. На наше переконання її компоненти є гарним фундаментом, на якій будується сучасна методологія. Старі канони інтерпретації не оголошені недійсними через той факт, що до нинішнього часу не вдалося встановити точних правил пріоритетності між ними; ні також тому, що поряд із цими канонами, існують й інші засоби аргументації, як-от: ідея справедливості, рівності, правової визначеності, практичність, наслідки рішення, основи порядку та багато інших. Таким чином, судді буде корисно притримуватися перш за все цих класичних шляхів міркування. Ми робимо теж саме» [3, с.27-28].

І наостанок, розкриваючи усі карти, якби «по Фрейдю» знімаючи свої маски, Кауфман однозначно вказує на головну, згідно його думок, герменевтичну проблему в праві: «Але головна проблема, нині як завжди, – це вибір методу. Німецькі суди все ще продовжують повністю діяти на свій розсуд, незважаючи на те, яких би значних успіхів досягла теорія аргументації» [3,

с.33]. Тож, як вірно зауважує Бабаєв, насправді, «німецький ... правознавець Ф. Кауфман, показуючи специфіку прояву логічних форм у правовій сфері, веде мову тільки про формальну логіку і називає її як метод пізнання» [1, с.42].

Висновки. Отже, на думку Кауфмана, юридичний розв'язок справи, як «безпосередньо-визначувана» норма, або точніше, за термінологію науковця «право-як-річ», виробляється під час пізнавальної «розмови» інтерпретатора в правовому каркасі герменевтичного кола із встановленим «фактом», в якості прояву особистісних конкретних взаємовідношень суб'єкта із конкретною обставиною справи.

Момент розгляду справи у Кауфмана оголошується герменевтичною ситуацією, яка і народжує необхідне «jus». Причому, останнє тут постає в мануальному, ручному режимі, в залежності від історичного моменту, в якому присутня необхідність вирішення юридичної справи. Тож, в даній концепції право ототожнюється з фактичними обставинами, а останні, за Кауфманом, якби є його джерелом народження під егідою наявних у «теперішньому» часі уявлень про справедливе. По суті ж, такий вид філософії – це, за великим рахунком, все той же класичний юридичний реалізм, з усією його ситуативністю вирішення та відсутністю наперед чітко-визначеної нормативності.

«Третій шлях» Кауфмана є, певною мірою, виявом «соціального реалізму» та продовженням традицій «історичної школи», оскільки для цього визначного німецького теоретика і практика, жодного онтологічного jus, як міцної опори (ні у вигляді норми позитивної, ані юснатуральної, в силу їх абстрактності), не існує. Для нього право народжує лише конкретна життєва ситуація, що потребує юридичного вирішення, і вона ж, по-суті, диктує свій розв'язок, проявляючись в суб'єктивності інтерпретатора, обмеженого рамками історичної, а отже, мінливої справедливості. За таких обставин, як бачимо, помилка Кауфмана полягала в абсолютизації релятивізму, оскільки в класичній тріадній юридично-гносеологічній схемі «норма-суб'єкт-факт», ним, фактично, виключався перший елемент. Тим самим, через заперечення стійких правоорієнтирів, з відсиланням лише на мінливу, розмиту історичну справедливість, створювалися умови для анархічного свавілля суб'єктивності, а отже, хаосу та вакханалії в цілому. Таким чином, будучи правий у тому, що позитивна норма повністю не зв'язує інтерпретатора, він помилявся у тому, що для суб'єкта не є абсолютним орієнтиром jus naturale. Питання ж про те, що не всі адекватно розуміють останнє, то вже проблема іншої площини – епістемологічної.

Разом з тим, слід констатувати, що певною мірою Кауфман, сам того не усвідомлюючи, близько підійшов до правильного онтоправового вирішення. Справді, на практиці розв'язок справи народжується суб'єктом відповідно до історичної традиції, в якій він перебуває. Але при цьому, – не завжди на створених конкретним суспільством уявлень про справедливе. В ідеальному ж варіанті розв'язок має базуватися лише на основі універсальних природно-правових правил. Кауфман же не розводить поняття «як є в дійсності» та «мало би бути по-правильному»: вони для нього зливаються навіть не в єдиний комплекс, а в банальну тотожність. Для терміну «правова інтерпретація»

він «забиває» та навечно закріплює лише одне «історично-справедливе» значення.

Закінчуючи же розгляд кауфманіанства, слід зазначити, що дані ідеї знайшли своїх шанувальників на пострадянському просторі. Одним з таких, як відомо є російський науковець Поляков, з його «комунікативною» теорією права. Про це говорить і Бутакова: «А.В. Поляков, який запропонував комунікативну теорію права ... розглядає останню як антропогенну, комунікативну реальність, яка завжди має конкретно-історичний зміст. Щоб адекватно відобразити різноманіття буття права, автор описує право як систему, що складається з онтологічно включених до неї, і таких, що складають її сутність, структурних елементів. В якості таких він виділяє «загальнозначущі норми і міжсуб'єктивні правовідносини (суб'єктивні права і корелятивні обов'язки)». В рамках соціологічного праворозуміння А.В. Поляков використовує юридичний підхід» [2, с.14].

І, насамкінець, зазначимо, що питання про ступінь придатності та необхідності впровадження ідей кауфманіанства у вітчизняну модель юридичної реальності – вже становить предмет для окремих наукових розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бабаев В.К.* Логика в сфере права: понятие и основные направления исследования // Советское государство и право. – 1979. – № 7. – С. 40-47.
2. *Бутакова Н.А.* Правоотношения в структуре правовой действительности: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. / Северо-западная ак-я госуд. службы. – СПб, 2006. – 24 с.
3. *Kaufmann A.* Concepción hermenéutica del método jurídico // Persona y Derecho. – 1996. – № 35. – P. 11-36.
4. *Kaufmann A.* En torno al conocimiento científico del derecho // Persona y Derecho. – 1994. – № 31. – P. 9-28.
5. *Kaufmann A.* La espiral hermenéutica // Persona y Derecho. – 2005. – № 52. – P. 405-410.
6. *Kaufmann A.* Sobre la argumentación circular en la determinación del derecho // Persona y Derecho. – 1993. – № 29. – P. 11-31.

Бернюков А.М. Основний зміст правової герменевтики Артура Кауфмана

У представленій статті здійснюється аналіз основних положень юридичної герменевтики А. Кауфмана. Відповідно до цього, автором осмислюються ключові моменти даної концепції, зокрема, в частині розуміння вказаним німецьким дослідником поняття «герменевтичного кола». Подібного роду філософсько-правове дослідження, як актуального та важливого питання нашої науки, – є методологічно обґрунтованим та заслуговує на широку увагу як теоретиків, так і практиків, що працюють у сфері юриспруденції.

Ключові слова: право, буття права, філософія права, А. Кауфман.

Бернюков А.М. Основное содержание правовой герменевтики Артура Кауфмана

В представленной статье проводится анализ основных положений юридической герменевтики А. Кауфмана. В соответствии с этим, автором осмысливаются

ключевые моменты данной концепции, в частности, относительно понимания указанным немецким исследователем понятия «герменевтического круга». Подобного рода философско-правовое исследование, как актуального и важного вопроса нашей науки, – является методологически обоснованным и заслуживает широкое внимание как теоретиков, так и практиков, работающих в сфере юриспруденции.

Ключевые слова: право, бытие права, философия права, А. Кауфман.

Bernyukov A.M. The maintenance of the legal hermeneutics of Arthur Kaufman

In the presented article the analysis of basic provisions of a legal hermeneutics of A. Kaufman is carried out. According to it, the author comprehends the key moments of this concept, in particular, concerning understanding by the specified German researcher of concept of a «hermeneutical circle». Philosophical and legal research of this sort as topical and important issue of our science, – is methodologically reasonable and deserves broad attention as theorists, and the practicing experts in the sphere of law.

Keywords: law, being of law, legal philosophy, A. Kaufman.

Стаття надійшла до редакції 26.11.2015.